

PILON

Pilon

HUISARTS EN VERZETSMAN

Kees Visschedijk

© 2016 K. Visschedijk / Uitgeverij U2pi

Titel: Pilon, huisarts en verzetsman

Auteur: Kes Visschedijk

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.jouwboek.nl

ISBN: 978-90-8759-616-3

NUR: 681

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	7
Het begin	11
De oorlog	22
Betrokken en rechtvaardig	45
Zoet, heet en sterk	58
Deskundig en direct	62
Bimbo	69
Corrie Pilon	71
Brutale doordouwer	76
Zo zwanger als de poes	89
Rusteloos en opgejaagd	96
Bronnen	103

INLEIDING

*Vroeger had een dokter niet eens een
voornaam; het was gewoon dokter Pilon.*

Artsen hoorden bij de notabelen van een stad of dorp. Zo keken de patiënten van Pilon naar hun arts, maar niet de notabelen van Alphen aan den Rijn. Het was ook niet een positie die Jan Pilon ambieerde. Integendeel, hij deed er alles aan om er maar niet bij te horen.

Kortom, alle reden om ruim veertig jaar na zijn dood eens wat meer aandacht aan deze bijzondere man te besteden.

Eerst was er het toneelstuk, toen pas kwam het boek. Meestal gebeurt het andersom. Maar toen ik met het onderzoek voor het toneelstuk *PILON, na de oorlog wordt alles anders* bezig was, kreeg ik zoveel reacties dat een boek over deze markante man niet kon uitblijven.

‘Ben je daar niet te vroeg mee?’ was hier en daar de vraag, toen men van mijn schrijfplannen hoorde. Heel veel mensen verkeerden nog in de veronderstelling dat Jan Pilon nog helemaal niet zo lang dood was. Het is al meer dan veertig jaar geleden dat hij overleed, maar in de beleving van de mensen die ik gesproken heb leek het allemaal veel korter, zo goed kon men zich hem nog herinneren en met zoveel warmte praatte men nog over hem. Daar komt bij dat sommige mensen bang waren dat zijn naam mogelijk bezoedeld zou worden en dat Pilon er niet altijd even goed af zou komen. Hij leidde nou niet

bepaald het leven van een heilige.

Jacques Plomp vindt al jarenlang dat Pilon een boek verdient.

'De man is eigenlijk een boek waard. Het was een fantastische man. Hij heeft ooit nog een nieuw huis voor ons geregeld. Mijn vrouw en ik hadden net een dochter en we woonden in een bovenwoning met maar twee kamers. Dat deed hij gewoon voor je.

Op een dag kreeg een broer van mij in het ziekenhuis van Oosterhout te horen dat hij kanker had, ze konden niets meer voor hem doen. Mijn moeder en ik naar Pilon: 'Haal hem maar naar Alphen,' zei deze. Pilon regelde een plekje in het AZL in Leiden. Mijn broer werd daar behandeld met wat ze toen een kobaltbom noemden. Hij heeft daarna nog heel veel jaren geleefd en is vijftenzestig geworden.'

Je mocht hem of je mocht hem niet, zo simpel was het. En als je hem niet mocht dan was je ook geen patiënt bij hem. Dus het kwam er kort gezegd op neer dat bijna alle mensen die ik gesproken heb Pilon 'mochten'. Niet kritiekloos. Dat kon ook niet, want vaak kwam hij zo ongenueanceerd uit de hoek dat je dat onmogelijk zomaar over je kant kon laten gaan. In 1936 kwam Jan Pilon naar Alphen aan den Rijn. Hij was net 25 jaar en als arts afgestudeerd. In datzelfde jaar trouwde hij met Corrie van Leeuwen. Vier jaar later werd Nederland door de Duitsers bezet. Jan Pilon ging een belangrijke rol in het verzet spelen en die oorlog zou hem vormen voor de rest van zijn leven. Die oorlog kwam niet geheel onverwacht

voor Pilon, want al in 1939 had hij al uit voorzorg onder zijn huis een schuilkelder laten bouwen. Die schuilkelder heeft hij tijdens de Cuba-crisis in 1961 opnieuw in gebruik genomen en met voorraden gevuld. Nel van Ginhoven die begin zestiger jaren in de huishouding was daar bij.

Toen de Berlijnse Muur in augustus 1961 gebouwd werd nam dokter Pilon zijn voorzorgen en liet hij een varken slachten. Dat vlees werd ingeblikt en opgeslagen in de schuilkelder onder het huis. Daar moest zijn zoon Jaap ook een pedaalemmer in zetten, want er moest wel een toilet zijn.

In de loop der jaren heb ik tientallen anekdotes gehoord over Jan Pilon. Als je ze allemaal achter elkaar zet, geven ze een goed beeld wat voor een man Jan Pilon was. Hij was ongrijpbaar en rusteloos, liet nooit het achterste van zijn tong zien, liep vaak bij mensen binnen, maar was even snel weer vertrokken.

Daarom zijn er waarschijnlijk zo weinig foto's van hem te vinden. Een man met vele gezichten. En dan zijn er nog de talrijke verhalen. Soms van mensen die Pilon persoonlijk gekend hebben, vaker nog van hun kinderen die de verhalen onthielden die hun ouders vertelden.

Jan Pilon, huisarts te Alphen aan den Rijn, is ruim veertig jaar na zijn dood bijna een legende geworden. In de jaren dat hij arts was heeft hij duizenden patiënten geholpen. Voor tientallen mensen heeft hij tijdens de Tweede Wereldoorlog een schuilplaats gezocht; honderden onderduikers heeft hij van voedsel voorzien; een niet te

schatten aantal vervolgd en heeft hij het leven gered door zijn moed, zijn inzet en zijn haat tegen alles wat Duits was.



Jan Pilon naast zijn ouders op het strand.

Pilon en de mensen met wie hij werkte maakten deel uit van een zwijgzame generatie. Tijdens de oorlog kón men niet praten en toen de oorlog afgelopen was wíldte men niet praten. Dit verhaal gaat niet alleen over Jan Pilon als arts, echtgenoot en vader, maar ook over de cruciale rol die hij speelde in het plaatselijke verzet. In dit boek laat ik een groot aantal Alphenaren aan het woord die hem gekend hebben. Met hun verhalen, herinneringen en uitspraken probeer ik het leven van Jan Pilon enigszins te reconstrueren.

Kees Visschedijk 2016

HET BEGIN



De grootouders van Jan Pilon.

St Jacobi Parochie is één van de zeven dorpen van de gemeente Het Bildt aan de Waddenzee, vijftien kilometer ten noorden van Leeuwarden.

Daar werd Jan Hendrik Pilon op woensdag 8 maart 1911 geboren. Twee jaar later vertrok het gezin naar Goes, waar Mies ter wereld kwam en acht jaar daarna Henk. Toen de kinderen groter werden verhuisde het gezin naar Amsterdam. Daar werd Jacob Pilon directeur van de Savornin Lohmann Mulo in de 1e Helmersstraat. Dat was een tactische zet van hem. Hij verwachtte dat zijn drie kinderen zouden gaan studeren. En als ze dan thuis

konden blijven wonen, scheelde dat behoorlijk in de kosten. De twee jongens gingen medicijnen studeren en Mies deed de kweekschool. Jan Pilon was de tegenpool van zijn rustige en bedaarde vader.

De familie Pilon komt oorspronkelijk uit Frankrijk. Het is waarschijnlijk dat zij ooit als vervolgte Hugonoten naar Nederland gevlucht zijn en zich in Groningen gevestigd hebben. De grootvader van Jan was schipper.

Jan Pilon kreeg verkering met zijn nicht Corrie van Leeuwen die in Arnhem woonde.

Corrie van Leeuwen kwam uit een ondernemersfamilie. Haar grootvader had in 1898 met twee van zijn broers de textielfabriek Hollandia Wol opgericht en dat legde de drie mannen bepaald geen windeieren. Toen Anja Pilon nog klein was, ging ze wel eens logeren bij haar grootouders in Arnhem.

Mocht je denken dat het huis in de Hooftstraat groot was, als ik bij mijn grootouders, Artina en Willem van Leeuwen, in Arnhem kwam, waande ik me in de hemel. Villa Casablanca was immens groot, had ontelbare kamers en een gigantische tuin waar perziken en sinaasappels aan de bomen groeiden. Het huispersoneel kwam uit de fabriek. Mijn opa's chauffeur Kees droeg altijd een livrei.

Corrie en Jan trouwden op dinsdag 16 juni 1936 in Veenendaal en kregen het huis in de Hooftstraat 136 als huwelijksgeschenk. De familie van Leeuwen had als bijnaam 'de mussen'. De organist speelde daar tijdens de

huwelijksplechtigheid op in door psalm 84 in te zetten
'Zelfs vindt de mus een huis, oh heer'.



Jan Pilon en Corrie van Leeuwen trouwden op 16 juni 1936.

Mies, de zus van Jan Pilon, trouwde overigens ook met een Van Leeuwen. Jaap van Leeuwen was oprichter en directeur van Hollandia Tricot. Zijn bedrijf stond in Alphen aan den Rijn. Hun zoon Emiel van Leeuwen heeft ook nog veel herinneringen aan zijn oom. Jan Pilon kon overigens helemaal niet opschieten met zijn broer en zus en had weinig contact met hen. Pas tegen het einde van zijn leven werd dat contact hersteld.

Pilon is zich na zijn studie gaan specialiseren in huidziektes, maakte die studie niet af, maar heeft wel de deskundigheid overgehouden. Hoewel Pilon niet goed lag bij zijn vakbroeders, waren er toch collega's die een patiënt met een huidaandoening die zij zelf niet konden genezen naar hem doorverwezen.

Ooit was er een patiënte met een huidprobleem die een second opinion wilde. Met een stalen gezicht schreef Pilon een verwijsbrief voor het Academisch Ziekenhuis in Leiden, waar hij zelf ook regelmatig geconsulteerd werd en waar hij gerespecteerd werd om zijn kundigheid. Toen de vrouw in kwestie de spreekkamer in Leiden binnenliep, zag ze tot haar ontsteltenis haar eigen huisarts achter het bureau zitten. Ze ging terug naar huis met het advies: 'Doorgaan met de behandeling van uw huisarts'.

Voor de oorlog moest Jan Pilon zich als jong broekje een positie bevechten in het Alphense artsengilde. Zijn collega's keken minzaam toe hoe hij zijn praktijk in zijn eentje opbouwde. 'Het studentje' werd hij ook wel door een oudere collega genoemd.

Hij nam geen praktijk over zoals de meeste huisartsen beginnen, dus moest hij hard werken om zijn eigen patiëntenbestand van onder af aan op te bouwen.

Jan Pilon bleef een vreemde eend in de bijt. Tot ver in de twintigste eeuw hoorden artsen bij de notabelen van de gemeenschap en daar paste Pilon met zijn onconventionele gedrag niet tussen. Na de oorlog weigerde hij bijvoorbeeld om mee te doen aan de vervangingspool van de artsen. Daar werd hij ook niet erg populair mee bij zijn collega's. Hij stond op het standpunt dat hij zeven dagen per week vierentwintig uur per dag arts was. Als hij vrij wilde zijn, regelde hij zelf wel de vervanging, zo redeneerde hij. Soms lukte het hem echter niet een vervanger te vinden, als hij eens een paar dagen weg wilde. En dan had hij wel eens de brutaliteit om op zijn antwoordapparaat de naam van de arts in te spreken die dat weekend dienst had. Deze kon de patiënten van Pilon uiteraard niet weigeren, maar kookte van woede door dit oncollegiale gedrag. Het maakte de verhouding die er was tussen Pilon en zijn collega's er niet beter op.



*De grootouders van Jan Pilon met rechtsachter
Jacob, de vader van Jan Pilon*



Jan Pilon toen hij 9 maanden oud was.



Jan Pilon, zijn zusje Mies en hun ouders.



De ouders van Jan Pilon.